

פרשת שופטים תשפ"ב מלך ונביא

דברים פרק יז

(יד) כי תבא אל הארץ אשר יקנך אלהיך נתן לך וירשתה וישבתה בה ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבתי: (טו) שום תשים עליך מלך אשר יבחר יקנך אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא: (טז) רק לא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס ויקנך אמר לכם לא תספון לשוב בדרך הזה עוד: (יז) ולא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו וכסף וזהב לא ירבה לו מאד: (יח) והיה כשבתו על פסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלויים: (יט) והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען ילמד ליראה את יקנך אלהיו לשמר את כל דברי התורה הזאת ואת החקים האלה לעשותם: (כ) לבלתי רום לבבו מאחיו ולבלתי סור מן המצוה ומין ושמאול למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל:

רש"י

(טו) לא ירבה לו סוסים - אלא כדי מרכבתו, שלא ישיב את העם מצרימה, שהסוסים באים משם. כמה שנאמר בשלמה, ותעלה ותצא מרכבה ממצרים בשש מאות כסף וסוס בחמשים ומאה (מלכים א' י כט): (יז) ולא ירבה לו נשים - אלא שמונה עשרה, שמצינו שהיו לו לדוד שש נשים, ונאמר לו ואם מעט ואוסיפה לך כהנה וכהנה (שמואל ב' יב ח): וכסף וזהב לא ירבה לו מאד - אלא כדי ליתן לאכסניא [לאפסניא]: (יח) והיה כשבתו - אם עשה כן כדאי הוא שתתקיים מלכותו: את משנה התורה - שתי ספרי תורה. אחת שהיא מונחת בבית גזזי ואחת שנכנסת ויוצאת עמו. ואונקלוס תרגם פתשגון, פתר משנה לשון שנון ודבור: (יט) דברי התורה - כמשמעו: (כ) ולבלתי סור מן המצוה - אפילו מצוה קלה של נביא: למען יאריך ימים - מכלל הן אתה שומע לאו. וכן מצינו בשאול שאמר לו שמואל שבעת ימים תוחל עד בואי אליך (שמואל א' י ח) להעלות עולות וכתוב ויחל שבעת ימים (שמואל א' יג, ח) ולא שמר הבטחתו לשמור כל היום, ולא הספיק להעלות העולה עד שבא שמואל ואמר לו נסכלת לא שמרת וגוי ועתה ממלכתך לא תקום (שם יג ז - יד). הא למדת, שבשביל מצוה קלה של נביא נענש: הוא ובניו - מגיד שאם בנו הגון למלכות הוא קודם לכל אדם:

דברים פרק יח

(טו) נביא מקרבך מאחיד כמוני יקים לך יקנך אלהיך אליו תשמעו: (טז) ככל אשר שאלת מעם יקנך אלהיך בחרב ביום הקהל לאמר לא אסף לשמע את קול יקנך אלהי ואת האש הגדלה הזאת לא ארצה עוד ולא אמות: (יז) ויאמר יקנך אלי היטיבו אשר דברו: (יח) נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך ונתתי דברי בפיו ודבר אלהים את כל אשר אצונו: (יט) והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר ידבר בשמי אנכי אדרש מעמו: (כ) אף הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי את אשר לא צויתיו לדבר ואשר ידבר בשם אלהים אחרים ומת הנביא ההוא: (כא) וכי תאמר בלבבך איכה גידע את הדבר אשר לא דברו יקנך: (כב) אשר ידבר הנביא בשם יקנך ולא יהיה הדבר ולא גבא הוא הדבר אשר לא דברו יקנך בידו דברו הנביא לא תגור ממנו:

רש"י

(טו) מקרבך מאחיד כמוני - כמו שאני מקרבך מאחיד יקים לך תחתי, וכן מנביא לנביא: (כ) אשר לא צויתיו לדבר - אבל צויתיו לחבירו: ואשר ידבר בשם אלהים אחרים - אפילו כיון את ההלכה, לאסור את האסור ולהתיר את המותר: ומת - בחנק. שלשה מיתתן בידי אדם, המתנבא מה שלא שמע ומה שלא נאמר לו ונאמר לחבירו, והמתנבא בשם עבודה זרה. אבל הכובש את נבואתו והעובר על דברי נביא והעובר על דברי עצמו מיתתן בידי שמים, שנאמר (פסוק יט) אנכי אדרוש מעמו: (כא) וכי תאמר בלבבך - עתידין אתם לומר, כשיבא חנניא בן עזור ומתנבא הנה כלי בית ה' מושבים מבבלה עתה מהרה (ירמיה כז, טז) וירמיהו עומד וצווח על העמודים ועל הים ועל יתר הכלים שלא גלו עם יכניה, בבבלה יובאו (שם כז, כב) עם גלות צדקיהו: (כב) אשר ידבר הנביא - ויאמר דבר זה עתיד לבוא עליכם, ותראו שלא יבא, הוא הדבר אשר לא דברו ה' והרוג אותו. ואם תאמר זו במתנבא על העתידות, הרי שבא ואמר עשו כך וכך ומפי הקדוש ברוך הוא אני אומר, כבר נצטוו שאם בא להדיחך מאחת מכל המצוות לא תשמע לו, אלא אם כן מומחה הוא לך שהוא צדיק גמור, כגון אליהו בהר הכרמל שהקריב בבמה בשעת איסור הבמות כדי לגדור את ישראל. הכל לפי צורך השעה וסייג הפרצה, לכך נאמר אליו תשמעו: לא תגור ממנו - לא תמנע עצמך מללמד עליו חובה ולא תירא ליענש עליו:

רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ז

[א] מיסודי הדת לידע שהאל מנבא את בני האדם, ואין הנבואה חלה אלא על חכם גדול בחכמה גבור במדותיו ולא יהא יצרו מתגבר עליו בדבר בעולם אלא הוא מתגבר בדעתו על יצרו תמיד והוא בעל דעה רחבה נכונה עד מאד, אדם שהוא ממולא בכל המדות האלו שלם בגופו כשיכנס לפרדס וימשך באותן העניינים הגדולים הרחוקים ותהיה לו דעה נכונה להבין ולהשיג והוא מתקדש והולך ופורש מדרכי כלל העם ההולכים במחשכי הזמן והולך ומזרז עצמו ומלמד נפשו שלא תהיה לו מחשבה כלל באחד מדברים בטלים ולא מהבלי הזמן ותחבולותיו אלא דעתו פנויה תמיד למעלה קשורה תחת הכסא להבין באותן הצורות הקדושות הטהורות ומסתכל בחכמתו של הקדוש ברוך הוא כולה מצורה ראשונה עד טבור הארץ ויודע מהן גדלו, מיד רוח הקודש שורה עליו, ובעת שתנוח עליו הרוח תתערב נפשו במעלת המלאכים הנקראים אישים ויהפך לאיש אחר ויבין בדעתו שאינו כמות שהיה אלא שנתעלה על מעלת שאר בני אדם החכמים כמו שנאמר בשאול והתנבית עמם ונהפכת לאיש אחר.

[ב] הנביאים מעלות מעלות הן, כמו שיש בחכמה חכם גדול מחבירו כך נבואה נביא גדול מנביא, וכולן אין רואין מראה הנבואה אלא בחלום בחזיון לילה, או ביום אחר שתפול עליהן תרדמה כמו שנאמר במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו, וכולן כשמתנבאים אבריהן מזדעזעין וכח הגוף כשל ועשתנותיהם מתטרפות ותשאר הדעת פנויה להבין מה שתראה, כמו שנאמר באברהם והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו, וכמו שנאמר בדניאל והודי נהפך עלי למשחית ולא עצרתי כח.

רמב"ם הלכות מלכים פרק א הלכה ד

אין מעמידין מלך מקהל גרים אפילו אחר כמה דורות עד שתהיה אמו מישראל, שנאמר לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא, ולא למלכות בלבד אלא לכל שררות שבישראל, לא שר צבא לא שר חמשים או שר עשרה, אפילו ממונה על אמת המים שמחלק ממנה לשדות, ואין צריך לומר דיין או נשיא שלא יהא אלא מישראל, שנאמר מקרב אחיך תשים עליך מלך כל משימות שאתה משים לא יהו אלא מקרב אחיך.